

O'QISH MOTIVATSIYASINING PASAYISHI: 1-4-SINFLARDA MOTIVATSION OMILLAR VA RAG'BATLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Behzodova Madinabonu Behzod qizi

Qo'qon Universiteti "Ta'lim" fakulteti

BT 1-24 guruh talabasi

Behzodovamadinaxon@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20666071>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada o'qish motivatsiyasining pasayishi: 1-4-sinflarda motivatsion omillar va rag'batlantirish texnologiyalari tahlil qilinadi. Qo'llanmada 1-4 sinf o'quvchilarida o'qish motivatsiyasining pasayish sabablari, unga ta'sir etuvchi omillar hamda motivatsiyani oshirishning samarali usullari yoritilgan. Shuningdek, boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llaniladigan zamonaviy rag'batlantirish texnologiyalari, jumladan, o'yin texnologiyalari, AKT vositalari va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada o'quvchilarda o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirish va ta'lim samaradorligini ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: o'qish savodxonligi, motivatsiya, o'qituvchi, o'quvchi, individual yondashuv.

DECREASED MOTIVATION: MOTIVATIONAL FACTORS AND STIMULATION TECHNOLOGIES IN GRADES 1-4

Behzodova Madinabonu Behzod qizi

Kokand University, Faculty of Education

Student of BT 1-24 group

Behzodovamadinaxon@gmail.com

ANNOTATION

This article analyzes the decline in motivation to study: motivational factors and incentive technologies in grades 1-4. The manual covers the reasons for the decline in motivation to study in grades 1-4, the factors affecting it, and effective methods for increasing motivation. It also analyzes the importance of modern incentive technologies used in the primary education process, including game technologies, ICT tools, and a person-centered approach. The article provides practical recommendations for increasing students interest in studying and ensuring educational effectiveness.

Keywords: reading literacy, motivation, teacher, student, individual approach.

СНИЖЕНИЕ МОТИВАЦИИ К УЧЕБЕ: МОТИВАЦИОННЫЕ ФАКТОРЫ И ТЕХНОЛОГИИ ПООЩРЕНИЯ В 1-4 КЛАССАХ

Бехзодова Мадинабону Бехзод кизи

Кокандский университет, факультет образования

Студент группы БТ 1-24

Behzodovamadinaxon@gmail.com

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется снижение мотивации к учебе: мотивационные факторы и стимулирующие технологии в 1-4 классах. В пособии рассматриваются причины снижения мотивации к учебе в 1-4 классах, факторы, влияющие на нее, и эффективные методы повышения мотивации. Также анализируется важность

современных стимулирующих технологий, используемых в процессе начального образования, включая игровые технологии, ИКТ-инструменты и личностно-ориентированный подход. В статье приводятся практические рекомендации по повышению интереса учащихся к учебе и обеспечению эффективности обучения.

Ключевые слова: грамотность чтения, мотивация, учитель, ученик, индивидуальный подход.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimining asosiy maqsadi shaxsni mustaqil fikrlashga, axborotlarni tahlil qilishga va ulardan samarali foydalanishga qodir etib tarbiyalashdan iborat. Ushbu maqsadga erishishning eng muhim omili esa o'qish savodxonligi hisoblanadi. O'qish savodxonligi faqatgina matnni o'qish tezligi yoki texnikasini emas, balki o'qilgan ma'lumotni anglash, tahlil qilish, baholash va uni kundalik hayotda qo'llay olish qobiliyatini o'z ichiga oladi [1]. Hozirgi kunda maktab hayotida boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarining idrok etish va o'quvchilarning motivatsiyasi akademik yutuqlarga qanday ta'sir qilishi shaxs sifatida shakllanishida muhim o'rin tutadi. Maqolaning dolzarbligi o'qish savodxonligini oshirish masalasi zamonaviy pedagogikaning asosiy muammolaridan biri bo'lib turganligi bilan belgilanadi. Innovatsion metodlar o'quvchilarni faol o'rganishga undaydi, ularning zerikishini oldini oladi va o'quv materialini chuqur o'zlashtirishga yordam beradi.

Maqolaning maqsadi boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini oshirishga xizmat qiladigan eng samarali innovatsion metodlarni (interfaol, AKT va o'yin texnologiyalari) tahlil qilish va ularni ta'lim jarayoniga tatbiq etishning metodik tavsiyalarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda mazkur innovatsion yondashuvlarning o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, muloqot va matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni yoritiladi. [2]

Boshlang'ich maktab o'quvchilarining akademik yutuqlari bilan bog'lashda ichki va turli xil tashqi motivatsiyaning rolini ko'rsatadigan. Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida muhim o'rin tutadi. Aynan 1-4-sinflarda bolalarda o'qishga bo'lgan qiziqish, bilim olishga intilish va mustaqil fikrlash juda ham kuchli shakllanadi. Biroq amaliyotda biz ko'pincha o'quvchilarda o'qish motivatsiyasining pasayishi holatlarini kuzatishimiz mumkin. Bu holat ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli motivatsiyani oshirish omillarini aniqlash va samarali rag'batlantirish texnologiyalarini qo'llash dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism. O'qish motivatsiyasi tushunchasi - bu o'quvchilarning bilim olishiga bo'lgan ichki ehtiyoji ya'ni, qiziqishi va uni ruhlantirishga undovchi omillar yig'indisidir. U ikki turga bo'linadi:

Ichki motivatsiya - bu o'quvchining o'zi bilim olishni istashi.

Tashqi motivatsiya - bu esa o'quvchining baho, rag'bat, mukofot kabi omillar orqali shakllanishidir.

O'qituvchilarning asosiy maqsadi talabalarining motivatsiyasini tashqi tomondan ichki tomonga o'tkazish bo'lishi kerak. O'qishda ichki motivatsiyani namoyon etadigan talabalar o'qish va shu bilan sinfdan tashqarida o'rganish va o'sish ehtimoli ko'proq. O'qituvchilar ichki motivatsiyani turli yo'llar bilan yaxshilashlari mumkin, jumladan: 1. Haqiqiy hayotiy tajribalarni matn bilan bog'lang: o'zlarini shaxsiy manfaatlariga mos keladigan narsalarni o'qiyotgandek his qiladigan talabalar hikoyani o'qish va sinfdagi munozaralarga ko'proq jalb qilinadi. 2. Talabalarining qiziqishlari va kelib chiqishi bilan bog'liq matnlarni tanlash-umumiy

manfaatlar haqidagi maqolalar yoki hikoyalarni o'qish sinflarda suhbatlarni qo'zg'atishi va matnlarni o'qishga qiziqishni kuchaytirishi mumkin. Agar sinfdagi ba'zi talabalar beysbol o'ynasa, beysbolchi haqidagi hikoyani o'qish sinfdagi qiziqish va ishtiyoqni uyg'otishi mumkin. 3. Talabalarga o'qishga egalik qilishlariga ruxsat berish uchun tanlov bering-tayinlangan o'qishlar (ba'zan kerak bo'lganda) o'qishda ichki motivatsiyani rag'batlantirmaydi. Aksincha, o'quvchilarga o'qigan narsalarini tanlashga imkon berish, ularga o'zlarining bilimlariga egalik qilishlariga imkon beradi va ularning madaniyati va qiziqishlariga shaxsan mos keladigan matnlarni tanlashi mumkin. 4. Talabalarga doimiy ijobiy hisobot taqdim: ular yaxshi o'quvchi bo'lsa-da, deb his talabalar o'qishni istagan ehtimoli ko'proq bo'ladi, chunki, har doim ular iqtidorli va ortdi ichki turtki yaratishingiz mumkin yaxshi o'qish imkoniyatiga ega, deb talabalarga rag'batlantirish. 5. O'qish atrofida joylashgan sinfdagi hamkorlikni rag'batlantirish: guruhlarda ishlaydigan va umumiy ish uchun alohida hissa qo'shadigan talabalar ushbu mavzuga ko'proq qiziqishadi. Sinfdagi o'quvchilar bilan muloqot qilish va kitob haqida suhbatlashish imkonini beradigan kichik "kitob klublari" ni tashkil qilish, o'quvchilar o'zlarini matnlar haqidagi o'z qarashlari va g'oyalarini erkin ifoda eta oladigandek his qilishlari va kontekstga qiziqishni kuchaytirishi mumkin. maqola yoki hikoya.

Maktabdagi motivatsiya-bu maktab jamoasining barcha a'zolari o'quvchilarda qo'llab-quvvatlashni xohlaydigan narsa, ammo bunga madaniyat ta'sir qilishi mumkinligini kam odam tushunishi mumkin. Bu shuni anglatadiki, har bir talabaning madaniyati tufayli motivatsiya darajasi butunlay boshqacha bo'lishi mumkin. Hozirgi kunga kelib, madaniy amaliyot maktablari AQSh ning hukmron madaniyatiga amal qiladi. Biroq, ko'plab talabalar ancha xilmaxil oilalardan. Masalan, Navaxo va Apache madaniyati talabalari, agar ular tengdoshlari bilan raqobatlashishga harakat qilayotgandek tuyulsa, o'qituvchining savoliga sinfdagi javob berish ehtimoli kamroq. Quyi SES oilalarining talabalari odatda past motivatsiya va yutuqlarni namoyish etadilar va maktabdagi muvaffaqiyatsizlik va maktabni tark etish xavfi katta. Buning eng muhim sabablaridan biri quyi SES oilalarida oilaviy ijtimoiylashuvdir. Ularning oila ichidagi ijtimoiylashuv darajasi o'rta yoki yuqori sinf oilasiga qaraganda ancha past. Shuning uchun o'qituvchilar ushbu va barcha talabalarining madaniy o'ziga xosliklaridan xabardor bo'lishlari kerak, bu ularning o'quv xususiyatlarini va ularning o'quv yutuqlarini oshiradigan motivatsiyasini aks ettiradi. O'quvchilarning madaniy kelib chiqishi muhim ahamiyatga ega, chunki etnik, irqiy, lingvistik, ijtimoiy, diniy yoki iqtisodiy farqlar madaniy uzilishlarga olib kelishi mumkin. Eleuterio (1997) va Hoelscher (1999) kabi tadqiqotchilar o'zlarining madaniy identifikatorlarini baham ko'rgan o'qituvchilar va talabalar bilan to'ldirilgan sinflar ishonchni mustahkamlaydi va kuchli munosabatlarni rivojlantiradi, bu esa talabalarni jalb qilish, birgalikda o'rganish haqida yuqori motivatsiya va hayajonga olib keladi. Agar maktab jamoasi haqiqatan ham barcha o'quvchilarning muvaffaqiyatini targ'ib qilmoqchi bo'lsa, u xizmat ko'rsatadigan aholi ichida muvaffaqiyat motivatsiyasi madaniy jihatdan qanday o'zgarisini tan olishi kerak.

Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini oshirish nafaqat ta'lim jarayonining asosiy vazifasi, balki o'quvchilarning kelgusidagi muvaffaqiyatli hayot faoliyatining ham muhim sharti hisoblanadi. An'anaviy usullar bilan bir qatorda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish va o'qishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirish orqali bu jarayonni yanada samaraliroq tashkil etish imkonini beradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ko'proq tashqi motivatsiya kuchli shakllangan

hisoblanadi. Shuning uchun ham boshlang'ich ta'limda o'qituvchining roli juda muhim hisoblanadi.

Maktabda o'qishni o'rganish - juda muhim. O'qish orqali boshqa fanlarni ham yaxshiroq tushunamiz, dunyoqarashimiz o'zgaradi, tilimiz ravonlashadi va o'zimiz mustaqil bilim olamiz. O'zbekistonda ta'lim sohasida o'qishga ancha ahamiyat berilyapti, shunga mos ravishda talablar ham oshgan.

Boshlang'ich ta'lim 1-4 sinflarda motivatsiyaning pasayish sabablari shundan iboratki, darslarning bir xilligi va zerikarli tashkil etilishi, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samimiy munosabatning yetishmasligi, o'quv materialining murakkabligi yoki tushunarsizligidir. Qolaversa, ota-onalarning e'tiborsizligi yoki ortiqcha bosimi, salbiy baholash va tanqidning ko'pligi, o'quvchining individual xususiyatlari hisobga olinmasligidir. Bu omillar o'quvchilarda o'qishga nisbatan e'tiborsizlik, qiziqish va befarqlikni keltirib chiqaradi. Endi esa boshlang'ich sinf o'quvchilarida motivatsiyani oshiruvchi asosiy motivatsion omillarni ko'rib chiqsak, ular qiziqarli va interaktiv darslar hisoblanib, o'quvchilarni rag'batlantirish (maqto'v, sovrinlar), o'yin elementlaridan foydalanish, individual yondashuv, muvaffaqiyat hissini uyg'otish, ijobiy psixologik muhit yaratish, ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar uchun o'yin orqali o'qitish usullari juda ham samarali hisoblanadi.

Rag'batlantirish texnologiyalari. Zamonaviy ta'limda quyidagi rag'batlantirish texnologiyalaridan samarali foydalanish mumkin:

- *O'yin texnologiyalari* ya'ni bunda didaktik o'yinlar o'nalib ular orqali o'quvchilarni darslarda faol qatnashishi uchun motivatsiyani oshiradi.

- *AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari)* Multimedia, prezentatsiyalar, interaktiv dasturlar darslarni qiziqarli bo'lishini ta'minlaydi.

- *Reyting va baholash tizimi* - ya'ni bunda ball, turli xil shakldagi masalan, yulduzcha shaklidagi rag'bat kartochkalari orqali o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash mumkin.

- *Hamkorlikda o'qitishda* esa guruhli ishlar orqali o'quvchilar bilmaganlarini bir-biridan o'rganadi va faolligi ortadi.

- *Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv* har bir o'quvchining qobiliyatini hisobga olish bu rag'batlantirishni ya'ni motivatsiyani mustahkamlaydi. Shuningdek, o'qituvchi tomonidan yaratilgan ijobiy psixologik muhit ham motivatsiyani oshirishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchiga mehr bilan munosabatda bo'lish, uni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish orqali o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, 1-4 sinflarda o'qish motivatsiyasining pasayishi turli pedagogik va psixologik omillar bilan bog'liq. Buning oldini olish uchun o'qituvchi darslarni qiziqarli tashkil etishi, o'quvchilarni doimiy rag'batlantirib borishi va individual yondashuvni ta'minlashi muhim hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarda o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirish va mustahkamlash mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Abdramanova. D. Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini rivojlantirishda hissiy intellekt omillarining roli. 15.12.2025.
2. Applegate, Entoni J.; Applegate, Meri DeKonty (Dekabr 2010). "O'ylangan savodxonlik va o'qish motivatsiyasini o'rganish". O'qish O'qituvchisi. **64** (4): 226–234. doi:10.1598 / RT.64.4.1.
3. Altugan, Arzu Sosial (May 2015). "Madaniy o'ziga xoslik va o'rganish o'rtasidagi

munosabatlar". Procedia-ijtimoiy va xulq-atvor fanlari. **186**: 1159–1162. doi:10.1016 / j.sbspro.2015.04.161

4. "Ijtimoiy-Madaniy Ta'sirlar". {cite journal}}: Cite jurnali talab |journal=qiladi (yordam)^[tekshirish zarur]

5. Musayeva Sh. Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini oshirishda innovatsion metodlardan foydalanish. Qo'qon Davlat Universiteti. 2025.

6. MakGoun, Sara; Gudvin, Xanna; Xenderson, Nikola; Rayt, Penelopa (2012 Yil Avgust). "O'qish motivatsiyasidagi Gender farqlari: jinsi yoki jinsi identifikatori yaxshiroq hisob beradimi?" (PDF). O'qish bo'yicha tadqiqotlar jurnali. **35** (3): 328–336. doi:10.1111 / j.1467-9817.2010.01481.x.

7. Qodirov S. Boshlang'ich sinfda o'qish savodxonligini oshirish usullari. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti. 2019

8. Sayfullayeva R., Qosimova A., Shodmonova G. "O'zbek tilini o'qitish metodikasi". - Toshkent: Fan, 2016.

9. O'qish motivatsiyasiga ta'sir qiluvchi o'qituvchi amaliyoti. (2017, 13 aprel). Olingan aprel 21, 2017, dan <http://www.readingrockets.org/article/teacher-practices-impact-reading-motivation>.